

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ СПОРТА И ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА

Одлуком Наставно-научног већа Факултета спорта и физичког васпитања на деветој седници одржаној 19. јануара 2016. године (акт 02-бр. 1663/14), а у складу са чл. 29, и 30 Статута Факултета, донешена је одлука о формирању Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Дејана В. Гавриловића, под насловом

“ФИЗИЧКО ВЕЖБАЊЕ И ВОЈСКА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ”

у следећем саставу:

1. ван. проф. др Александар Недељковић (Факултет спорта и физичког васпитања, Београд), ментор
2. ред. проф. др Слађана Мијатовић (Факултет спорта и физичког васпитања, Београд), члан
3. ред. проф. др Сузана Рајић (Филозофски факултет, Одељење за историју, Београд), члан

Након прегледане финалне верзије докторске дисертације, биографије кандидата и списка објављених радова, Комисија подноси Наставно-научном већу Факултета следећи

ИЗВЕШТАЈ
О ПРЕГЛЕДУ И ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

УВОД

Одлуком Наставно-научног већа Факултета спорта и физичког васпитања на четрнаестој седници одржаној 17. јула 2014. године (акт 02-бр.1663), формирана је комисија за преглед и оцену пројекта докторске дисертације кандидата Дејана В. Гавриловића, те је на тај начин и започета административна процедура одобрења израде исте.

Кандидат Дејан В. Гавриловић је 18. јануара 2016. године архиви Факултета спорта и физичког васпитања предао укорићену финалну верзију докторске дисертације под насловом *Физичко вежбање и војска Краљевине Србије*.

Преглед и оцена финалне верзије докторске дисертације кандидата одобрена је Одлуком Наставно-научног већа Факултета деветој седници одржаној 19. јануара 2016. године (акт 02-бр. 1663/14). На основу наведеног може се закључити да је израда рада трајала више од годину и по дана, што је у и било складу с предвиђеном динамиком израде финалне верзије. Обим докторске дисертације је 250 страница текста.

БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Основни подаци

Кандидат Дејан Гавриловић је рођен у Сарајеву 1976. године. Основну и средњу школу завршио је у Београду. Ожењен је и има троје деце.

Образовање

Дипломирао је на Факултету спорта и физичког васпитања у Београду 2004. године. Завршни мастер рад је одбранио 2009. године на истом факултету са темом „Појава енглеског и француског бокса у Краљевини Србији и његов развој до почетка Првог светског рата са посебним освртом на допринос Драгомира Т. Николајевића“. Одбрањени мастер рад је послужио као основ за израду књиге „Великан српског спорта пуковник Драгомир Николајевић“.

Запослење

Запослен је у Школи за бродарство, бродоградњу и хидроградњу у Београду као наставник физичке културе.

Стручне, спортске и остале активности

Учесник је више међународних конгреса спорта и физичког васпитања са радовима који обрађују теме из историје спорта и анализа такмичарских активности борилачких спортова. Аутор је књиге „100 вежби за повећање снаге мишића трбуха и леђа“ из 2007. године и издавач и аутор додатног текста другог издања књиге „Бокс француски и енглески“ Драгомира Николајевића.

Као такмичар у борилачким спортовима наступао је за репрезентације Србије у кик боксу и француском боксу (саватеу). Тренер је у Савате клубу „Горан Остојић“ из

Београда, чији су такмичари од 2006. године освојили око 700 медаља у савате боксу и кик боксу. Такође је био на месту тренера репрезентације Србије у кик боксу, директора и тренера репрезентације Србије у савате боксу.

Библиографија кандидата

Радови са SCI листе

1. D. Gavrilović, G. Kasum, S. Mijatović, *The contribution of Serbian doctors to the development of physical exercise in the Kingdom of Serbia*, Vojnosanitetski pregled, vol. 71, br. 9 (2014), 889–894. SCI листа

Монографије

1. Д. Гавриловић, *Великан српскога спорта пуковник Драгомир Николајевић*, Београд: Д. Гавриловић, 2011, 182 стр. (ISBN 978-86-910099-2-2) M42
2. Драгомир Т. Николајевић, *Бокс: француски и енглески*, приредио Д. Гавриловић, Београд : Д. Гавриловић, 2009, 143 стр. (ISBN 978-86-910099-1-5 (брош.)) M42
3. D. Gavrilović, *100 vežbi za povećanje snage mišića trbuha i leđa*, Београд : D. Gavrilović, 2007, 79 str. (ISBN 978-86-910099-0-8 (broš.)) M42

Научни чланци

1. Т. Каџар, С. Блажевић, М. Љубисављевић, Д. Црњач, Д. Гавриловић, *Analysis of Most Often Results in the Boxing by Categories (light, medium, heavy) and age (cadet, junior, senior)*, Sport Science 5 (2012) 1: 102–109. M23
2. D. Gavrilović, G. Kasum, M. Radović, *Istorija savatea u Srbiji do kraja Prvog svetskog rata*, Sport Mont: časopis za sport, fizičku kulturu i zdravlje, god. 7, br. 21/22 (2010), 199–206. M23
3. Д. Гавриловић, *Утицај српске војске на појаву и развој физичке културе у Србији у XIX и почетком XX века*, Токови историје: часопис Института за новију историју Србије, 2 (2011) M51
4. В. Илић, М. Мудрић, Г. Касум, М. Ћирковић, Д. Гавриловић, *Морфолошке и моторичке карактеристике младих школског узраста*, Физичка култура 66/2 (2012), 110–118. M52

Радови у зборницима

1. D. Gavrilović, M. Ljubisavljević, *Fizičko vežbanje u vojsci Kraljevine Srbije*, Tematski zbornik radova / Међународна научна конференција *Efekti primene fizičke aktivnosti na antropološki status dece, omladine i odraslih*, Beograd, 11-12. decembar 2012. = Proceedings of the Thematic Conference / International Scientific Conference *Effects of Physical Activity Application to Anthropological Status with Children, Youth and Adults*, urednici, editors Milivoj Dopsaj, Irina Juhas, Goran Kasum, Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2013, 61–67. M14
2. D. Gavrilović, G. Kasum, *Dragomir Nikolajević osnivač engleskog i francuskog boksa u Srbiji*, Zbornik radova / Међународна научна конференција “Теоријски, методолошки и методички аспекти такмичења и припреме спортиста” = Conference Proceedings / International Scientific Conference “Theoretical, Methodological and Methodical Aspects of Competitions and Athletes’ Preparation”, urednici, editors Vladimir Koprivica, Irina Juhas, Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2010, 401–407. M14
3. S. Višnjić, D. Gavrilović, G. Kasum, *Mačevanje – prvi borilački sport srpskog naroda*, Zbornik radova / Међународна научна конференција “Теоријски, методолошки и методички аспекти такмичења и припреме спортиста” = Conference Proceedings / International Scientific Conference “Theoretical, Methodological and Methodical Aspects of Competitions and Athletes’ Preparation”, urednici, editors Vladimir Koprivica, Irina Juhas, Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja, 2010, 408–412. M14

ОПШТИ ПОДАЦИ О ЗАВРШНОЈ ВЕРЗИЈИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

ГЕНЕРАЛНА СТРУКТУРА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Финална верзија докторске дисертације написана је на 250 страница формата А4, ћириличним писмом и садржи 115 слика, два додатка (*Припадници друштава и покрета за физичко вежбање у српског народа у ослободилачким ратовима (кратке биографије)* и *Спортисти Француске у Великом рату*), те попис коришћених извора и литературе. На

почетку дисертације дати су: изјаве захвалности, резимеи на српском и енглеском језику и садржај.

Дисертација је изложена кроз следећих десет поглавља и два додатка:

Увод (стр. 1–9)

Кандидат је у уводу изложио предмет, циљеве, хипотезе, метод и значај истраживања, са објашњењем композиције студије.

Предмет истраживања докторске дисертације (стр. 1–2) је повезаност физичког вежбања и војске Краљевине Србије у периоду од 1882. до 1918. године, односно од проглашења Србије Краљевином до окончања Првог светског рата. Кандидат је констатовао да термин физичко вежбање у овом раду представља заједнички термин за различите садржаје физичке активности који се појављују у истраживаном временском периоду под именима фехтовање, борење, гимнастика, гимнастика и војничко вежбање, дечије игре, витешка друштва, соколска друштва, борачка друштва итд.

Основни циљ истраживања (стр. 3) био је да се на основу доступних извора утврди повезаност између физичког вежбања и војске Краљевине Србије (утицај припадника војске Краљевине Србије на појаву и развој физичког вежбања у Краљевини Србији; утицај друштава за физичко вежбање српског народа на развој националног духа српског народа на територији Краљевине Србије, али и на просторима Аустро-Угарске, Османског царства и Северне Америке; садржаји физичког вежбања у војсци Краљевине Србије; утицај припадника војске Краљевине Србије у појави и развоју олимпијског покрета).

У односу на предмет и проблеме истраживања кандидат је дефинисао следеће хипотезе (стр. 4):

Генерална хипотеза: Допринос у појави и развоју физичког вежбања Краљевине Србије, у периоду од 1882. до 1918. године, дали су припадници војске.

Посебне хипотезе: Х1 – Припадници војске Краљевине Србије су утицали на појаву и развој олимпијског покрета у Краљевини Србији; Х2 – Друштва за физичко вежбање српског народа су својим активностима између осталог неговали и развијали национални дух српског народа; Х3 – Чланови друштава за физичко вежбање српског народа су као припадници војске Краљевине Србије дали допринос у ослободилачким ратовима 1912 – 1918. године.

У даљем тексту, кандидат је објаснио метод истраживања (стр. 5). Приликом израде тезе примењен је метод историјског истраживања, који се састоји у прикупљању и

анализи изворне грађе, синтези тако добијених резултата и њиховом изношењу у форми писаног текста, уз коришћење постојеће, релевантне научне литературе. Кандидат је потом представио значај истраживања (стр. 5–6) и композицију саме тезе са кратким објашњењима (стр. 6–9).

Кратак осврт на физичко вежбање у стварању модерне српске државе 1804–1882. (стр. 10–13)

Кандидат је у овој целини сажето представио период који је предходио развоју физичког вежбања у истраживаном периоду, односно од избијања Српске револуције до прогласа Краљевине. У овом поглављу обрађени су и први видови физичког вежбања који су се периодично појављивали од 1804. године до стицања државне независности 1878. године и проглашења Краљевине 1882. године. Кандидат се осврнуо не само на физичко вежбање у војним јединицама, већ и на његов значај у цивилном систему, преко бројних приватних школа мачевања, часова пливања, гимнастике и сл.

Српско друштво и војска 1882–1918 (стр. 14–18)

Треће поглавље подељено је на две целине и то: *Друштвене прилике и Положај војске Краљевине Србије у периоду 1882–1918*. У овом поглављу кандидат је представио слику друштва Краљевине Србије и положај војске у изузетно сложеним домаћим и међународним околностима. Осамдесете године донеле су важне промене, будући да је 1883. године први пут уведена стајаћа војска. Истовремено, српско друштво се модернизовало, што је заједно утицало и на саме концепте физичког вежбања.

Војно физичко вежбање – од Краљевине до уједињења (стр. 18–59)

Четврто поглавље *Војно физичко вежбање-од Краљевине до уједињења* чине четири потпоглавља. У првом потпоглављу *На одслужењу војног рока* (стр. 18–27) обрађени су садржаји физичког вежбања у војсци Краљевине Србије, тачније у њеним различитим родовима за истраживани период. Кандидат је кроз родове војске (пешадија, коњица, артиљерија, инжењерија) приказао значај физичког вежбања и улогу различитих врста вежбања (гимнастика, вежбе за развој снаге, пливање, борење). У другом потпоглављу *На Војној академији* (стр. 18–27) обрађени су садржаји физичког вежбања у оквиру поменуте институције. Кандидат је уочио и истакао различите садржаје физичког вежбања, њихово константно унапређивање, те утицај на сазнања и способности питомаца Војне академије. Посебна пажња посвећена је и упућивању припадника Војне академије на усавршавања у различите војно-спортске школе у иностранству, али и на

ангажовање страних стручњака. Различитим иностраним утицајима, кандидат је посветио треће потпоглавље – *Утицај страних армија* (стр. 34–54). Бриселска школа мачевања (Cercle d'Esc rime Bruxelles) је захваљујући Шарлу Дусеу одиграла велики утицај на физичко вежбање и српску војску. Дусе, који је Бриселску школу завршио као први у класи се преселио у Београд, где је ангажован на месту наставника борења Војне академије, од јесени 1891. године са прекидима до 1. маја 1923. године. Француски утицај највише се огледао кроз наставника борења Војне академије, капетана Драгомира Николајевића, који је у француској школи гимнастике Жоанвил боравио од јесени 1902. до пролећа 1904. године. Кандидат је детаљно анализирао Николајевићево усавршавање и његов значај и повезаност са даљим развојем физичког вежбања у војсци Краљевине Србије. Посебну пажњу кандидат је посветио и утицају аустроугарских школа, у којима су се школовали и усавршавали истакнути српски професори и наставници Љубомир Илић, Александар Јосифовић, Богољуб Динић, Милутин Крњајић. Четврто потпоглавље *У цивилном образовном систему* (стр. 55–59) представља осврт на учешће српских официра у цивилном образовном систему Краљевине Србије у својству наставника предмета гимнастика и војничко вежбање. Увођење наставе физичког вежбања у основне и средње школе Краљевине Србије реализовало се постепено. Почев од оснивања првих образовних институција, физичко вежбање је имало најчешће необавезни карактер, базиран на препорукама и предлозима. Иако су министри, наставници, учитељи и лекари писали о значају физичког вежбања, равноправан статус у односу на остале образовне предмете у основним и средњим школама заживео је тек у осмој, односно деветој деценији 19. века.

Припадници војске Краљевине Србије у друштвима за физичко вежбање Краљевине Србије (стр. 60–91)

У петој целини кандидат је обрадио ангажовање припадника војске Краљевине Србије на различитим функцијама у друштвима за физичко вежбање. Знања која су припадници официрског и подофицирског кора добијали у Војним школама преносили су на цивиле кроз ангажованост у различитим друштвима за физичко вежбање. Они су дали значајне доприносе у појави различитих видова физичког вежбања који су временом прерасли у спортове. Поменуто поглавље подељено је на четири мање целине: *У соколству* (стр. 60–68); *У стрељаштву и коњичком спорту* (стр. 69–70); *У енглеском (класичном) и француском боксу (savateu)* (стр. 71–85); *У мачевању* (стр. 86–91).

Војска Краљевине Србије у олимпијском покрету (стр. 92–97)

Шесту целину кандидат је посветио учешћу припадника војске у појави и развоју олимпијске мисли, стварању и раду олимпијског покрета. Посебно је обрађен допринос официра Краљевине Србије у оснивању и развоју олимпијског покрета, њихова заступљеност у периоду од оснивања 1910. године до почетка Првог светског рата 1914. године. Од укупно седамдесет и три функције у управљачким телима Српског олимпијског клуба официри су постављени на тридесет и девет, те можемо закључити да су чинили већину у сталној управи и одборима.

Развој националног духа у друштвима за физичко вежбање српског народа (стр. 98–113)

У седмој целини кандидат је обрадио подизање нивоа националне свести и развој националног духа у српским друштвима за физичко вежбање. Ово поглавље подељено је на два потпоглавља: *У Краљевини Србији* (стр. 98–102) и *Ван Краљевине Србије* (стр. 103–113). Пажљивом анализом кандидат је дошао до закључка да је подизање националне свести у друштвима за физичко вежбање Краљевине Србије реализовано кроз називе друштава, статуте, циљеве и различите манифестације које су друштва организовала. Такође, развој националног духа био је заступљен и у српским друштвима за физичко вежбање на територијама где су живели Срби ван Краљевине Србије. Посебна пажња посвећена је територији Аустро-Угарске, Османског царства и Северне Америке. Испитујућу рад појединих друштава, али и самих појединаца, Гавриловић је закључио да је рад на развоју националног духа на територијама ван Краљевине Србије допринео значајном учешћу чланова друштава за физичко вежбање у добровољачким јединицама војске Краљевине Србије. Као важни примери истакнути су припадници бројних соколских друштава, који су у току Првог светског рата осуђени у више „Велеиздајничких процеса“ на територији Монархије.

У ослободилачким ратовима (стр. 114–132)

Кандидат је у осмој целини обрадио значај развоја националне свести и духа бројних припадника у друштвима за физичко вежбање кроз њихово учешће у балканским и Првом светском рату. Поглавље је подељено на два потпоглавља: *Чланови друштава за физичко вежбање Краљевине Србије* (стр. 114–122) и *Чланови друштава за физичко вежбање ван Краљевине Србије* (стр. 123–132). У другом потпоглављу као засебна целина издвојени су чланови српског соколског покрета са територије Северне Америке. Истраживање је обухватило око 200 официра чланова различитих друштава и покрета

физичког вежбања који су учествовали у ратним дејствима. С обзиром на то да је уочи балканских ратова у војсци Краљевине Србије било око 2.350 официра, кандидат је утврдио да је од комплетног официрског кадра, који је учествовао у ослободилачким ратовима, више од пет процената у предратном периоду учествовало у појави и развоју физичког вежбања.

Физичко вежбање српских војника у Великом рату (стр. 133–140)

У деветом поглављу пажња је посвећена физичком вежбању српских војника за време Великог рата. Кандидат је анализирао физичко вежбање у тренуцима ратног затишја 1915. године, али и након повлачења српске војске, на Крфу и Бизерти, где су српски војници организовали гимнастичка вежбања али и боксерске мечеве.

Закључак (стр. 141–146)

Кандидат је у закључку сумирао резултате истраживања, указавши на несумњиву повезаност физичког вежбања и војске Краљевине Србије.

Додатак 1. Припадници друштава и покрета за физичко вежбање српског народа у ослободилачким ратовима (кратке биографије) (стр. 147–234)

Кандидат је као једнаесту целину, односно *Додатак 1*, представио кратке биографије учесника ослободилачких ратова који су уједно били чланови српских друштава за физичко вежбање. Поглавље садржи четири потпоглавља *Учешће чланова „Официрске школе борења“ у ратним дејствима* (стр. 148–160), *Учешће чланова олимпијског покрета у ратним дејствима* (стр. 161–188), *Учешће чланова соколског покрета Краљевине Србије у ратним дејствима* (стр. 189–206) и *Учешће у ратним дејствима чланова Српског соколског покрета са територија ван Краљевине Србије* (стр. 207–234).

Додатак 2. Спортисти Француске у Великом рату (стр. 235–237)

У дванаестој целини представљено је учешће француских спортиста у Великом рату.

Библиографија (стр. 238–250)

Кандидат је у библиографији навео попис коришћених извора и литературе приликом израде докторске дисертације. Важно је нагласити да су искоришћени сви важни фондови из Архива Србије и Војног архива, те двадесет релевантних новина и

часописа. Попис литературе садржи 89 релевантних јединица домаћих и иностраних аутора.

ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА И ЗНАЧАЈ ЗА ПРАКСУ

Као што се види из претходног текста, дисертација у целости обилује новим идејама и тумачењима и представља велики допринос познавању развоја физичке културе и вежбања, али и историјској науци. Значај дисертације потврђен је публикавањем дела изложеног материјала у индексираним међународним часопису (D. Gavrilović, G. Kasum, S. Mijatović, *The contribution of Serbian doctors to the development of physical exercises in the Kingdom of Serbia*, *Vojnosanitetski preglad*, vol. 71, br. 9 (2014), 889–894). У домаћој историографији до сада није постојала студија која се бави повезаношћу развоја физичког вежбања и припадника војске. Истраживањем на необјављеној и објављеној изворној грађи, мемоарима, дневницима и штампаним, те коришћењем релевантне литературе, аутор је написао прву, изворно засновану и целовиту студију која се бави физичким вежбањем и војском Краљевине Србије. Дисертација пружа један квалитативно сасвим нов поглед на ову тематику, што ће имати великог значаја и утицаја на даљи правац проучавања ове проблематике у науци. Мишљења смо да се научни допринос докторске тезе Дејана Гавриловића огледа у сазнајним и вредносним елементима који су служили као покретачка снага за ширење физичког вежбања у српској држави 19. и првој половини 20. века. Корелација између државних циљева здраве и самобитне нације подударала се са ангажовањем појединаца и читавих друштава који су тежили ка томе да негују физичко вежбање и истовремено негују национални дух, не само у српској држави, већ и на свим територијама где је живео српски народ.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Кандидат Дејан В. Гавриловић испунио је све законом предвиђене услове за израду и преглед финалне верзије докторске дисертације. Његови до сада показани резултати током основних академских и постдипломских студија, те објављени радови, указују на довољно стручну и компетентну личност која је у могућности да се бави истраживањем проблематике историје развоја физичког образовања и односа између физичког вежбања и војске.

Комисија је једногласна у оцени да докторска дисертација представља значајан допринос у односу на истраживања која се баве историјом физичког вежбања, али и

историје српског народа у другој половини 19. и почетком 20. века у целини. Кандидат је са успехом одредио место физичког вежбања и оценио његов значај у војсци, те улогу и значај припадника војске на развој физичког вежбања Краљевине Србије. Настојао је и успео да објасни и одговори на питања која су у домаћој историографији мало позната, а од несумњивог су значаја за историју физичке културе, али и војну историју у целини. Овом дисертацијом кандидат се представио као добар познавалац литературе из области историје физичке културе, као и озбиљан истраживач који је у изузетној мери овладао теоријским знањима неопходним за реализацију докторске дисертације.

На основу укупне квалитативне и квантитативне анализе стручног и научног доприноса комисија је сагласна у мишљењу да поднети рад Дејана В. Гавриловића под насловом “ФИЗИЧКО ВЕЖБАЊЕ И ВОЈСКА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ” испуњава све услове за докторску дисертацију у складу са Статутом Факултета спорта и физичког васпитања и Законом о Универзитету. На основу наведеног Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета да прихвати овај извештај Комисије и упути га у даљу процедуру јавности, а након тога и на сагласност и верификацију Већу научних области Друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду,
1. фебруара 2016.

Чланови Комисије:

проф. др Александар Недељковић,
Факултет спорта и физичког васпитања, Београд

проф. др Слађана Мијатовић,
Факултет спорта и физичког васпитања, Београд

проф. др Сузана Рајић
Филозофски факултет, Београд